

ZSILINSZKY MIHÁLY.

1861-től kezdve, amikor a 23 éves ifjú itthon és a külföldön befejezván főiskolai tanulmányait, a szarvasi gimnáziumban a történelem és a magyar irodalom katedráját elfoglalta, egészen máig, Zsilinszky Mihály állandóan a magyar közművelődés szolgálatában buzgólkodott. Nem szakította meg ez irányú munkásságát 1889—1895-ig tartó főispáni hivatala sem. És mint aki a kevesen híven sáfárkodott, mindig többre bízott, úgy emelkedett a tanári székéből az államtitkársáig, amelyet tíz éven át mindig példaadó munkássággal töltvén be, most részesévé lett a legmagasabb kitüntetésnek, amidőn az uralkodó valóságos belső titkos tanácsosává nevezte ki. A magyar közoktatásügy minden munkása jóleső érzéssel vett erről tudomást, mert ő a tanügyi kormányban nemcsak a rendnek és a lelkiismeretes munkásságnak, hanem a jóságnak a szellemét is képviselte.

Zsilinszky Mihály már fiatal tanár korában megkezdte irodalmi működését, és ebben sem állott be szünetelés mind e mai napig. Történelmi, művészettörténeti, æsthetikai tanulmányok és nagyobb művek hosszú sorozatával gazdagította irodalmunkat, aminek elismeréseül a M. Tud. Akademia már 1878-ban tagjai közé választotta. Főmunkája «A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai», amelynek eddig megjelent négy vaskos kötete a reformációtól 1712-ig öleli fel a tárgyat. A protestans egyházi irodalomnak is egyik legkiválóbb munkása és fejlesztője, egyházának felügyelője. Előszóval foglalkozott Békés vármegye történetével, s abban nagy előszóval írta meg egy szerény tanítónak Vilim Jánosnak életrajzát. A Magyar Pædagogiai Társaság már 10 évvel ezelőtt tiszteleti tagjául választotta, s ő e társaság működését is állandó érdeklődéssel kíséri.

Mostani kitüntetése alkalmából a miniszterium élén Berzeviczy miniszter üdvözölte. Zsilinszky tartalmas és egész lelkületét híven tükröző válaszában rámutatott arra, hogy az egész közönség, mindenki, aki a magyar nemzet nagyságáért rajong, a kultuszminiszterium útján vagy ezzel karöltve kívánja eszméit megvalósítani. És ő soha egy tervet sem utasított ridegen vissza, mindeniket megvizsgálta, mert tudta, hogy a legkisebbnek közreműködését is meg kell becsülni a nemzeti kultúra ereje érdekében. Ez fogja fentartani a nemzetet. «Boldog vagyok — úgy mond — hogy parányi eszköz lehettem isten kezében a nemzetalkotás nagy munkájában.»

KOVÁCS ALBERT EMLÉKEZETE.

(A M. Pæd. Társ. 1905. febr. 18. ülésén felolvasott székfoglaló.)

A magyar birodalmi politika eszméjének tudományos alapon való megalapítója, a magyar parlament egyik leghivatottabb kulturpolitikusa, — a budapesti theologia akadémia díszje és tekintélye, — a magyar protestantizmus elsőrendű vezérszellemé, — a tanári és tanítói osztály erkölcsi és anyagi érdekeinek leglelkesebb szószólója, az állami elemi népoktatás rajongó híve, — az országos tanári nyugdíjintézet, a tanítói fizetés-kiegészítő és korpótlék törvény, valamint az 1883. középiskolai törvény egyik kimagasló munkása hunyt el most egy éve.

Nem egy órára való feladat ily mélyreható munkásság jellemzése.

Arra hivatott politikus fogja méltatni Kovács Albertet, mint publicistát. Az egyházi írók bizonyára szeretettel fognak foglalkozni Kovács Alberttel, mint protestans íróval és tudóssal. A magyar közoktatásügy történetében pedig előkelő helyet fog kérni maga számára az elhunyt kulturpolitikus.

E helyhez méltóan Kovács Albertről, mint kulturpolitikusról fogok szólni. De az idő kötöttsége miatt nem rajzolhatom meg ezúttal Kovács Albert kulturpolitikai munkásságának minden részletét, csupán rámutatok azokra a nagyfontosságú iskolaügyi kérdésekre, amelyeket a gondolatok mélységével és a felfogás eredetiségével ő vetett fel és amelyek mindannyiszor a közvéleményt